

מטעמי תורת זילים

פרשת משפטים – חומרת עוון הלבנת פנים

התורה צייתה "וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים: כל אלמנה ויתום לא תענון" (שמות כב, כ – כא). עם ישראל הוזהרו בזה על אונאת הגרים כלומר על צערם, היות שבני ישראל הם שורש הקדושה בני אברהם יצחק ויעקב חבל נחלתו יתברך ועלולים שלא להקפיד בזלזול אדם שאינו מהם (אור החיים הקדוש שמות כב, כ ד"ה ונראה לומר על פי). וכן הוזהרו על ענוים וצערם של האלמנה והיתום לפי שהם תשושי כוח ודבר מצוי הוא (רש"י שמות כב, כא ד"ה כל אלמנה ויתום לא תענון) שהבריות מקלים להרע ולהצר להם (ירבינו בחיי שמות כב, כ ד"ה וצרף אליו האלמנה והיתום), אך הוא הדין שהוזהרו בכל אדם (רש"י שמות כב, כא ד"ה כל אלמנה ויתום לא תענון).

ויש להתבונן, מהי חומרת עוון 'הלבנת פנים' אשר ישנם בני האדם שאינם נזהרים בה ומצערים את חבריהם ברבים?

אדם המלבין פני חברו ברבים פוגם בו בצלם אלקים שלו

חומר איסור הלבנת פני חברו היא כפי גדולת הצלם והדמות שבה נברא האדם (מאה קשיטה' להרמ"ע מפאנו סימן כט, ל), **כי המבזה את חברו מבזה את "צלם אלקים" שבו נעשה האדם כפי שנאמר "כי בצלם אלקים עשה את האדם"** (בראשית ט, ו) (ראש דודי להחיד"א פרשת קדושים דף פב ד"ה 'או יראה במשז"ל' בשם 'ראשית חכמה', 'דברים אחיד"א דרוש כח לשבת זכור דף קמו ע"א טור ב). וכאשר מלבין את פניו של חברו עובר גם על צווי "כי דבר ה' בזה" (במדבר טו, לא) לפי שהאדם הוא "דבר" ה' כפי שנאמר בבריאת האדם **"ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובהמה ובכל הארץ ובכל הרמש הרמש על הארץ: ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים ברא אותו זכר ונקבה ברא אתם"** (בראשית א, כו – כז) (זיקוקין דנורא ובעורין דאשא' על תנא דבי אליהו רבא פרק כח אות לא בביאור). **לכן לא ינהג בזיון בחברו לפי שהוא בדמות יוצרו ומקפיד על בזיונו** (כלי יקר' שמות כא, א ד"ה ואלה המשפטים) **ובושתו, ועוון בזיונו גדול ביותר** (ליקוטי הלכות' לרי נתן חושן משפט בי חובל בחברו ג אות ב).

בפניו של כל אחד מישראל יש 'צלם ודמות אלקים' (זרע שמשון' על התורה לרי' שמשון נחמני פרשת קרח דף קיח ע"א טור ב ד"ה פי"א דסנהדרין ויקם משה), **לכן כאשר אדם מבזה את חברו הרי הוא מבזה גם את 'השכינה' העומדת עליו** (זרע שמשון' פרשת קרח דף קיח ע"א טור ב ד"ה פי"א דסנהדרין ויקם משה, 'פלא יועץ' ערך בזיון ד"ה אמרו רבותינו). **וכן אם יחזור המבזה ויבזה את זה שביזה אותו הרי גם הוא מבזה את הצלם והדמות שיש לאדם כפי שעשה לו קודם לכן המבזה** (זרע שמשון' פרשת קרח דף קיח ע"א טור ב ד"ה פי"א דסנהדרין ויקם משה). ועוד שהקב"ה ישראל והתורה הם אחד, לכן כשפוגמים בכבוד ישראל פוגמים בכבודו של ה'. ומטעם זה ישראל נקראים כבודו של ה' יתברך כפי שנאמר **"על ישראל גאון" (תהלים סח, לה) כלומר גודלו וגאוותו וכבודו של ה' יתברך הוא על ישראל** (ליקוטי הלכות' חושן משפט בי חובל בחברו ג אות ב). **לכן אין לבזות אף אדם בישראל כפי שנאמר "אל תהי בז לכל אדם"** (פרקי אבות ד, ג) (פלא יועץ' ערך בזיון ד"ה אמרו רבותינו).

עונש המלבין פני חברו חמור מאוד, כי הוא שופך את דמו כאשר נהיה בשרו מצבע אדום לצבע לבן. וזה כוונת הפסוק **"שפך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלקים עשה את האדם"** (בראשית ט, ו), כלומר שהקב"ה עשה את האדם שונה מכל הבהמות על ידי צלם אלקים אשר על פניו ולולא צלם זה היה נמשל כבהמה. **לכן כאשר אדם מלבין את פני חברו ומסתלק מפניו צבעו האדום ונבא צבע לבן מחמת בושתו, אז נמצא כי נפגם "צלם אלקים" שבאדם** (קנה חכמה' למהרי"ל פוחוביצ' דרוש התשובה ד"ה אמנם במ"ש בגמ' שהרי צבעו האדום בא מצד האלקים כפי שנאמר **"דודי צח ואדום"** (שיר השירים ה, ג) (ליקוטי דודי' על התורה פרשת נח על התיבות 'שופך דם'), וכעת על ידי הדברים שאמר עליו חברו השתנה 'צלם אלקים' שבו הוא נוצר, והלבין (ומדרש אליהו' למחבר שבט מוסר דרוש ח פרק ח ד"ה ועתה אתה קורא). **ומחמת סילוק צלם זה המלבין את חברו מתחייב מיתה משמים** (ליקוטי דודי' פרשת נח על התיבות 'שופך דם' בשם האלשיך הקדוש).

אין לאדם להלבין את חברו אפילו בדבר אמת ואפילו כדי להציל נפשות. וזה מה שאמרו רבותינו **'נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים'** (ראה גמ' ברכות דף מג ע"ב). וכך עשתה תמר שלא ביישה את חמיה יהודה לגלות שהיא היתה הרה לו אף שעמדה להישרף אלא רק **"שלקחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה"** (בראשית לח, כה) כדי שיהודה יגלה את הדבר מעצמו (ש"ל"ה הקדוש' פרשות וישב מקץ ויגש אות סה ד"ה לאיש אשר אלה). **וזה הטעם שיוסף הצדיק לא הודיע ליעקב אביו שהוא חי אף שעלה לגדולה במצרים, כי חס על כבוד האחים והעדיף שישאר אביו בצער מאשר לביישם** (אור החיים הקדוש' בראשית מה, כו ד"ה ונראה כי טעמו). וגם כאשר התוודע יוסף לאחיו הוא ציוה **"הוציאו כל איש מעלי ולא עמד איש אתו בהתנדע יוסף אל אחיו"** (בראשית מה, א) אף שהוא היה בסכנה גדולה שמא יהרגוהו האחים, אך אמר **"מוטב שאהרג, ולא אבייש את אחי בפני המצרים"** (ומדרש תנחומא' ויגש אות ה) אם הלבין את פניהם ברבים" (כד הקמח' לרבינו בחיי אות ה ערך הלבנה).

אדם המלבין פני חברו ברבים נחשב כאילו הוא שופך דמים

כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים (גמ' בבא מציעא דף נח ע"ב בשם רב נחמן בר יצחק, זוהר פרשת קדושים דף פה ע"א רע"א מהימנא ד"ה תא חזי מאן) **ונכון אמת ויציב הוא** (זיקוקין דנורא ובעורין דאשא' על תנא דבי אליהו רבא פרק יח אות דש בביאור), **כי אף שדמו של החבר נשאר בתוכו הרי זה**

נחשב כאילו שופכו לחוץ (פירוש יארץ ישראל על ספר יארץ החיים) תהלים מזמור סב אות ת ד"ה יואמר עד אנה תהותתהו בשם 'שפתי קדושים' פרשת נח). כי פעולת הרוצח היא לבלבל ולהפך הדם שבתוך האיברים שבגופו ולשופכו מחוץ לגוף, ובדומה לכך היא פעולת המלבין את חברו, שמבלבל ומהפך את הדם שבגופו ומעורר אותו לצאת החוצה אלא שאינו נשפך ממש כי אין לו מהיכן לצאת. לכן אמרו 'כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים' ולא שופך ממש, והיא מיתה קטנה וכעין חצי רציחה (כד הקמח' לרבינו בחיי אות ה ערך הלבנה). **ובשעה שהאדם מלבין פני חברו יוצא קול למעלה שמעורר את היסוד של העולם על האדם הזה, וצווח בקול ואומר "אוי לאדם הזה ששפך דמו!"** (ספר זכריה לר' זכריה סימנר דף יז ע"א ד"ה וכן המלבין חברו ברבים).

בכלל האיסור "לא תרצח" (שמות כ, יג) **נכלל גם איסור הלבנת פני חברו ברבים** (עיר מקלט' על טעמי המצוות פרשת יתרו אות לד) ועל כך נאמר **"אחת דבר אלקים שפתיים זו שפתיים זו שפתיים"** (תהלים סב, יב), **"אחת דבר אלקים" – שלא לשפוך דם ממש, "שפתיים זו שפתיים" – שגם המלבין פני חברו כאילו שופך דמים** (יארץ החיים לר' אברהם חיים הכהן על תהלים סב, יב אות ב). כי הבושה שמבייש את חברו ברבים או מצערו בפני מי שהוא בוש ממנו הרי זה חשוב כאילו שופך דמים אף שרציחה זו לא ניכרת לעין (יעלזו חסידים לר' אליעזר פאפו על ספר חסידים אות נד ד"ה יש רציחה). ולכן כאשר היו מביישים את דוד המלך ואומרים לו **"הבא על אשת איש, מיתתו במה?"** כשכוונתם לבייש אותו על לקיחת בת שבע מאוריה החיתי, אף שהיתה ראויה לדוד מששת ימי בראשית ורק אכלה גפה כלומר קודם זמנה, אז היה עונה להם דוד המלך **"עז אנה תהותתו על איש תרצחו"** (תהלים סב, ד), **כלומר עד מתי תדברו על איש צדיק ו"תרצחו" אותו בדבריכם המביישים** (יארץ החיים) על התהלים מזמור סב אות ת ד"ה ואמר עד אנה תהותתהו).

המונע **כבוד** מחבירו ומלבינו כאילו רצחו. ולרמזו על כך נסמכו הדפרות של כיבוד אב ואם לאיסור רציחה שנאמר **"כבוד אב ואם" ואת אמו למען יארכו וימך על האדמה אשר ה' אלקיך נתן לך: לא תרצח** (שמות כ, יב – יג) (יסמוכים לעד' למחבר' שבט מוסר' פרשת יתרו דף ל ע"ב ד"ה לא תרצח סמך לא תרצח). **וכל שכן אם האדם מבייש את חברו על ידי הכאה ממש ולא רק בדיבור, שבה נוטל וגוזל בידו את כבודו של חברו ואת נפשו המלוכשת בכבודו ההוא, והוא בחינת יציאת נפש מאותו האבר שהכה בו וגדול עונו מנשוא** (ליקוטי הלכות לר' נתן בחלק חושן משפט ב' חובל בחברו ג אות ב). ודוד המלך היה מתפלל על זה שלא תבוא תקלה על ידו להלבין את פניהם של אותם אלו שהיה מלמדם דרך תשובה כפי שאמר **"אלמדה פשעים דרקיך וחסאים אלקיך שובו: הצילני מדמים אלקים"** (תהלים נא, טו), **"הצילני מדמים" – שלא אהיה שופך דמים על ידי הלבנת פניהם** (מדרש האיתמר' למחבר' שבט מוסר' דרוש ה' לתשובה ד"ה ונחזור לענין הפסוק) **שכל המבייש את חברו כאילו שופך את דמו. ובה ביקש דוד המלך שלא יהיה נשפך דמו של אדם אחר בבושה על ידו** (דבר בעתו לר' ששון בן מרדכי שנודק מבגד בחלק ליום ראשון ד"ה אמר הצילני).

עבירה זו של הלבנת פנים יותר קשה מההריגה עצמה. כי ההורג את האדם ממית אותו מיד, אבל המלבין פני חברו ממיתו מעט מעט, שאותו האדם עומד ומתבייש וחוזר דמו בכל גופו ואינו מוצא מושב, ועולה דמו לפנים ומבעיר אותו וחוזר ויורד בתוך גופו ומתלבן פניו כמת ומתקרר גופו. ונמצא שדן אותו באש ובמים. **ובכל עת שרואה את החבר את האדם שבייש אותו, הוא חוזר ומתבייש ושוב נשפך דמו. באופן שההורג איש הוא בפעם אחת אבל המלבין את פני חברו הורגו הרבה פעמים** (מדרש אליהו למחבר' שבט מוסר' דרוש ח פרק ח ד"ה אשר עם זה יובן). לכן אמרו רבותינו **"כל המלבין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים"** (ראה גמי בבא מציעא דף נח ע"ב בשם רב נחמן בר יצחק), שבתחילה אמרו **"חברו"** בלשון יחיד, ואחר כך אמרו **"דמים"** בלשון רבים – כי המבייש את חברו שופך את דמו כמה פעמים, בכל פעם שהחבר זוכר את בושתו או שרואה את האדם שביישו. **ונמצא שבאותו ביוש דברים של חברו שפך כמה דמים** (בן יהוידע לר' יוסף חיים מבגדל על גמי בבא מציעא דף נח ע"ב ד"ה כל המלבין פני חברו).

הרגיל להלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא

המלבין פני חברו ברבים יורד לגהינום ולא עולה (גמי בבא מציעא דף נח ע"ב בשם רב נחמן בר יצחק, 'ראשית חכמה' לר' אליהו די וידאש שער הקדושה פרק יג ד"ה ובדברים שבין אדם), וזה מן הדין שתשלט בו לגמרי אש הגהינום לפי חומר עונו (פירוש יד יהודה על 'מאמר חקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ג' פרק ששה עשר ד"ה ואמנם). **ואף שתפקיד הגהינום לשאוב את זוהמת החטאים והעוונות של האדם, הרי שלמלבין פני חברו ברבים זוהמת החטא היא כל כך גדולה עד שאין יכולת ביד הגהינום לשאוב אותה ממנו** (עפ"י 'קנה חכמה' למהר"ל פוחוביצר דרוש התשובה ד"ה ונחזור לענייננו). ובניית בית המקדש השלישי תלויה בכך שיקלבו עזי הפנים אל הגהינום כפי שאומרים בסמיכות **"הוא הנה אומר עז פנים לגיהנם** ובוש פנים לגן עדן: **יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקיי אבותינו שתבנה בית המקדש במהרה בְּיָמֵינו וְיִתֶן חֶלְקֵנו בְּתוֹרַתְךָ לַעֲשׂוֹת חֲקֵי רְצוֹנְךָ וּלְעֲבֹדָתְךָ בְּלִבְבְּךָ שְׁלֵם"** (בסוף סדר הקרבנות שבתפילת שחרית) כי בעבור מלביני הפנים שהם עזי הפנים במעשה קמצא ובר קמצא נחרב בית המקדש (ראה גמי גיטין דף נח ע"ב – נו ע"א), **לכן בנייתו מחדש תלויה בכך שיאבדו מלביני הפנים מתוך קהל ישראל** (מדרש אליהו למחבר' שבט מוסר' דרוש ח פרק ח ד"ה אשר עם זה יובן).

מי שמלבינים את פניו ברבים והוא שותק כי כוונתו לקבל את היסורים באהבה על אף שבידו להשיב (ישער החצרי' סימנר ק"ד ד"ה 'חמדת ישראל' בשם ספר חמדת ישראל), **הרי הוא נוטל את חלק גן עדן של האדם שהלבין את פניו, ולא נשאר למלבין כלום לעצמו** (ישער החצרי' סימנר ק"ד ד"ה 'חמדת ישראל' בשם ספר חמדת ישראל, 'רשפי אש' לר' אברהם שפירא א"ב בגילב על התהלים מזמור סט ד"ה ולדעתי כשם שהענין). ועל כך אמרו רבותינו **"זכה צדיק נוטל חלקו וחלק חברו בגן עדן"** (ראה גמי חגיגה דף טו ע"א בשם ר' עקיבא). וכיון שירש שכר מצוותיו של אותו אדם שביזהו, לכן על אף שחסר לחבר שביזוהו איזה מצוות שלא עשה עדיין בעולם הזה הרי שהוא אינו צריך להתגלגל עוד בעבורו, כי נמצא שיש בידו את אותן המצוות אשר עברו אליו מהאדם שהלבין את פניו (ירשפי אש' על התהלים מזמור סט ד"ה 'יהכתובים הבאים' בשם 'ערבי נחלי). וגם עוונותיו של החבר המתבייש עוברות אל האדם המבייש, ועל כך אמרו רבותינו **"נתחייב רשע נוטל חלקו וחלק חברו**

בגיהנם" (גמי חגיגה דף טו ע"א בשם ר' עקיבא) (רשפי אשי' על התהלים מזמור סט ד"ה ולדעתי כשם שהענינו). ואילו המתבייש הציל את נפשו מדין גהינם שנגזר לו על עוונותיו (ישער החצר' סימן קץ ד"ה ושמעתי גם כן).

ועל כך אמר דוד המלך "אֶמְרָתִי אֶשְׁמְרָה דְרָכֵי מַחְטָא בְלִשׁוֹנִי אֶשְׁמְרָה לְפִי מַחְסוֹם בְּעַד רִשְׁעִי לִנְגְדִי: נֶאֱלַמְתִּי דוּמְיָה הַחֲשִׁיטִי מְטוֹב וּכְאֲבִי נְעֶכְר: חֵם לְבִי בְקֶרְבִּי" (תהלים לט, ב – ד), "אֶמְרָתִי אֶשְׁמְרָה דְרָכֵי מַחְטָא בְלִשׁוֹנִי" שלא להלבין את פני חברי בחטא הלשון. ואת זה אשמור שמירה יתירה משאר חטאי, כי על כל העבירות איני מאבד את חלקי בגן עדן אחרי קבלת העונש, אבל המלבין פני חברו אין בידו כלום מהתורה והמצוות שעשה כל ימיו כי הנעלב נוטלם. וכן להיפך "אֶשְׁמְרָה לְפִי מַחְסוֹם" שכאשר אחד מלבין אותי לא אשיבנו דבר ואז אקח את חלקו בגן עדן. וגם "בְּעַד רִשְׁעִי לִנְגְדִי" אשתוק לו "נֶאֱלַמְתִּי דוּמְיָה" אף שאין לו הרבה מצוות כדי שעל ידם "הַחֲשִׁיטִי מְטוֹב" בגן עדן, אך על כל פנים אני מרוויח כי "כְּאֲבִי נְעֶכְר" כלומר שיהיה הוא הרשע נעכר בחלקי בגיהנם שלוקח אותנו ממני. ואני שותק אף ש"חֵם לְבִי בְקֶרְבִּי" ומקפיד הרבה על בזיוני ולא מחמת שהורגלתי בבזיונות. ויפה השתיקה כדי שאקח את חלקו של המלבין בגן עדן והוא ייקח את חלקי בגיהנם (ישער החצר לר' דוד בן שמעון סימן קץ ד"ה ושמעתי גם כן).

והמחזיק במידה זו של הלבנת פנים (יכד הקמח' לרבינו בחיי אות ה ערך הלבנה) **ברבים** (רשפי אשי' על התהלים מזמור סט ד"ה ולפעמי"ד זה הוא) **אין לו חלק בעולם הבא** (יכד הקמח' לרבינו בחיי אות ה ערך הלבנה) **כי חושב שעונו קל ואינו עושה תשובה** (מאמר חקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ג פרק ששה עשר ד"ה ואמנם) **ואינו מפיס את חברו שפגע בכבודו** (לקוטי הלכות' לר' נתן חושן משפט ב' חובל בחברו ג אות ב), **ועל כן הוא נטרד מן העולם הבא** (מאמר חקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ג פרק ששה עשר ד"ה ואמנם) **שאינו לו בו עוד חלק** (גמי' סנהדרין דף צט ע"א בשם ר' אליעזר המודעי, 'תנא דבי אליהו' רבא פרק כח ד"ה אבל שנו חכמים במשנה, ספר 'זכירה' לר' זכריה סימנר דף יז ע"א ד"ה וכן המלבין חבירו ברבים) **כי המתבייש כבר נטל ממנו את כל מצוותיו וחלקו שם, ולא נשאר למלבין עוד שום חלק בו** (רשפי אשי' לר' אברהם שפירא על התהלים מזמור סט ד"ה ולפעמי"ד זה הוא). **לכן כאשר דואג האדומי ואחיתופל היו מביישים את דוד על עניין בת שבע ושואלים אותו ברבים "הבא על אשת איש האם יש לו חלק בעולם הבא?" הוא היה משיב להם שיש לו "אבל המלבין פני חברו ברבים אין לו חלק בעולם הבא!"** (תולדות יצחק' על התורה לר' יצחק מנעשכ"ז תהלים ט, טז ד"ה טבעו גוים. וראה משנה סנהדרין י, ב שדואג האדומי ואחיתופל הם מאלו שאמרו רבותינו כי אין להם חלק לעולם הבא).

עונש המלבין פני תלמידי חכמים הוא קשה ונורא מאוד

מי שמבזה תלמיד חכם בדברים אין רפואה למכתו (גמי' שבת דף קיט ע"ב בשם רב), **נקרא אפיקורוס** (גמי' סנהדרין צט ע"ב בשם רב ור' חנינא, 'שערי קדושה' לר' חיים ויטאל חלק ב שער ו ד"ה או בניו, 'זרע שמשון' לר' שמשון נחמני דף קכו ע"ב ד"ה ילקוט ע"פ איכה) **וחייב נידוי** (נפלא יועץ' לר' אליעזר פאפו אות ד ד"ה החולק על רבו). **ועוד שהוא אינו קם בתחיית המתים** (שערי קדושה' לר' חיים ויטאל חלק ב שער ו ד"ה או בניו) **ואין לו חלק לעולם הבא** (שערי קדושה' לר' חיים ויטאל חלק ב שער ו ד"ה או בניו, 'נפש החיים' לר' חיים מוולוז'ין בחלק פרקים פרק ג ד"ה יוכן הרבינו יונה' בשם 'שערי תשובה', ספר 'הליקוטים' לר' יחיאל היילפרין בחלק תורה אות קיח ד"ה 'איתא בתשובת משפטי שמואל' בשם 'משפטי שמואל') **אלא יורד לבאר שחת ואינו עולה, כמו קרח שביזה את משה רבינו ותורתו ובסוף נבלע בארץ** (ילב אריה' לר' אריה לייב האשקי פרשת ראה אות יא ד"ה ולפי"ז נראה ל). **ובזה צריך להיזהר שלא ישתוק מי ששומע בזיון תלמיד חכם אפילו שלא בפני המבזה, כי אם שותק הרי הוא בכלל המבזה** ('יסוד יוסף' פרק לה דף לב ד"ה בכלל המבזה) **ונקרא 'מחלל שבת', לפי שהתלמיד חכם מקודש כמו השבת לעסוק בתורה לתיקון חטא אדם הראשון** (ידרך פקודי' למהרצ"א מדינת מצוות לא תעשה לב, ח המחשבה ה. והביא שם מעשה מהבעש"ט שפעם הראו לו משמים שיחילל שבת' וחיפוש בעצמו ולא מצא בידו חטא בזה, עד שנוכר כי פעם שמע בזיון תלמיד חכם ושתק).

כל המלבין אדם מישראל פנקסו למעלה פתוח באותו היום (ספר 'זכירה' בחלק תשובה ור"ה וי"כ ד"ה והמלבין) **ואותו הדיבור נכתב ונרשם שם בפנקס, ונחקק ונשמר עד שצריך האדם לסבול על זה דין הקשה. ואם ביזה תלמידי חכמים** (יקב הישר' פרק ג ד"ה ומכל זה ילמד האדם) **אוי לו ואוי לנפשו על שציער אותם** (יקב הישר' פרק נד סוף ד"ה מאהבת התורה), **ועונשו כפול ומכופל** (יקב הישר' פרק פג ד"ה ומכל זה ילמד האדם), **שיש מלאכים הנקראים 'שָׁרְפִים' והם ממונים להעניש ולייסר את האדם בעולם הזה ובעולם הבא אם בייש את מי לימד אותו אפילו מלה אחת בתורה ולא נהג בו כבוד ויקר** (זוהר פרשת פקודי דף רמו ע"ב היכלות דקדושה ד"ה ואלין אינון דמדקדקי, 'יקב הישר' פרק פג ד"ה ומכל זה ילמד האדם) **כי באמת אדם חייב לנהוג כבוד בחברו אם למד ממנו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דיבור אחד ואפילו רק אות אחת** (פרקי אבות ו, א). **וגם אם האדם הלבין את האחר בהלכה רק כדי שלא ילמדו ממנו – עתיד הוא להיות נידון על כך במדור שני שבגיהנם** (זוהר חדש' מדרש רות דף צז ע"א ד"ה המדור השני).

לכן צריך להיזהר לא לפלפל ולהקשות על הרב בשעה שהוא דורש, כי לפעמים אין לו תירוץ ומתבייש, ונמצא המקשה בכלל 'מלבין פני חברו ברבים' שאין לו חלק לעולם הבא (יסגולות ישראל' לר' שבתאי ליפשיץ מערכת ב סוף אות ה). **וכן האדם לא ישאל את חברו קושיות אם יודע שלא יידע להשיב עליהן, כדי שלא יבייש אותו** (יקב הישר' לר' צבי הירש קאידנוור פרק נג ד"ה אם יודע בחברו). **והיה מעשה בילד אחד בן תורה שהיה רגיל להרבות קושיות לרבו עד שהיה מבייש אותו והיתה נחלשת דעתו כי לא היה יודע להשיבו. וכיון שלא חס על כבוד רבו, לכן כאשר נפטר הילד הוא עלה למעלה והיו דנים אותו בדין קשה ולא נתנו לו להיכנס לישיבה של מעלה, עד שצעק אותו הילד והזדעזעו מקולו כל בני הישיבה למעלה והכניסוהו לפני ראש הישיבה. וסיפר הילד שהיה בישיבה אחרת והלך לישיבה זו ובדרך אחזו אותו 'בעלי דינים'. והילד נשאר שם בישיבה במשך שבעה ימים ובכל אותם הימים היתה צורתו חסרה וסבל יסורים על שהוא נטרד ממקומו, ורק אחר כך העלו אותו למקומו בישיבה עליונה** (יקב הישר' לר' צבי הירש קאידנוור פרק נג ד"ה חד ינוקא וד"ה ואמרו שם).

ועוד מעשה היה בחכם אחד שהיה מלא בדברי תורה (ויקוקין דנורא ובעורין דאשא' לרי' שמואל הידא על יתנא דבי אליהו' בפתיחה על תנא דבי אליהו רבא ד"ה והשתא על פי הדברים). ופעם אחת, אחד מהחברים הלומדים היה מפרש דברי תורה, וכשהגיע לאיזה דבר ידע החכם שהחבר ההוא ייכשל בזה כי לא יידע אותו. אז אמר החכם לשאר החברים לשתוק ולא לומר לו דבר, וכיון ששתקו החברים נכשל החבר בדבר ההוא והתבייש בו. **וכאשר עלה החכם לשמים הענישו אותו בעונש קשה מחמת הבושה שגם לחבר** (זוהר פרשת שלח לך דף קסז ע"א ד"ה וכל דא), **שהוא הגיע לפתח גן עדן ו'הכרובים' שעומדים שם תפסו בו ולא הניחו לו להיכנס. והיה לו שם צער, עד שצעק צעקות בפתח גן עדן ושמעו כל הצדיקים שם** (זוהר פרשת שלח לך דף קסז ע"א ד"ה ולפום שעתא) **והלכו להיכל המשיח כדי שיגזור עליו את דינו. ואכן משיח גזר את דינו שיהיה אותו החכם בחוץ במשך ארבעים יום, ולסוף ארבעים יום יצערו אותו בצער של גהינום במשך שעה וחצי** (זוהר פרשת שלח לך דף קסז ע"א ד"ה רבי רב). **וכל זה כי אין הקב"ה רוצה לוותר על ביזוי תלמיד חכם ואפילו על מעט ביותר** (זוהר פרשת שלח לך דף קסז ע"ב ד"ה וכל דא).

החכם שהלבין את פניו של החבר בעולם הזה נענש אחרי פטירתו להיות במשך ארבעים יום מחוץ לגן עדן משום שהוא שפך את דמו והרגו על ידי הבושה, ונמצא שעל ידי כן הוא הרג את הנפש של יצירת הולד שנוצר בארבעים יום – לכן עונשו היה במשך ארבעים יום. וכיון שהחכם חטא ב'ישב ועל תעשה' כי שתק בעת שידע שהחבר יכשל אך לא הלבין פניו ב'קום ועשה' – לכן היה עונשו ב'ישב ואל תעשה' בחוץ בלי צער של גהינום ובלי תענוג של גן עדן. אך כיון שגם חטא ב'קום ועשה' כאשר הורה לחבריו שישתקו – לכן נענש בסוף גם שעה וחצי בגהינום. **כי בורא העולם היה יודע את האמת שמשך הצער והלבנת הפנים שהיה לאותו חבר שהתבייש בעולם הזה עד שהוסרה ממנו היה למשך שעה וחצי, לכן גזר על החכם מדה כנגד מדה שעה וחצי בגהינום** (אור החמה' על זוהר פרשת שלח לך דף קסז ע"א ד"ה 'שעתא ופלא' ממחרתיו). והוא היה בתוך המדור השני של הגהינום הנקרא 'שחתי' ששם יש רק חושך ואין רחמים כלל (ויקוקין דנורא ובעורין דאשא' בפתיחה על תנא דבי אליהו רבא ד"ה והשתא על פי הדברים).

יזהר האדם כל חייו לא להלבין פניו של אף אחד מעם ישראל

מן הראוי שהאדם יעשה משמרת למשמרת לבל ילבין לשום אחד בשום אופן (שער החצר' לרי' דוד בן שמעון סימן קץ ד"ה ושעתי גם כן). **לכן גם יזהר לא לדבר על מום מסוים בפני אדם שהוא בעל מום כזה, כדי שלא יתבייש בו** (ראשית חכמה' שער הקדושה פרק יא ד"ה ויזהר מאוד שלא לבייש), ובפרט בעת מריבה שנעשה היתר לרבים מעמי הארץ תכף לגלות את מומי חברו על פניו את אשר ישנו ואת אשר איננו, ומורה היתר לנפשו (ייעלזו חסידים' לרי' אליעזר פאפו על ספר חסידים אות נד ד"ה יש רציחה). **ועוד שומר נפשו ירחיק שלא לבייש שום אדם** (יקב הישר' לרי' צבי הירש קאידנוור סוף פרק נג ד"ה ואמרו שם עניני) **ואפילו בדרך של שחוק אף על פי שיודע כי העומדים שם אינם מאמינים לדבריו מאחר שהוא מצחק, עם כל זה מאחר שמגיע מהן לחברו ליבון פנים אסור לאומרו** (מדרש אליהו' לרי' אליהו הכהן מחבר ספר 'שבט מוסר' דרוש ח' פרק ח ד"ה אשר עם זה יובן). **וכל המלבין פני חברו מורה על רוע תכונתו ומזגו שבא לו מעזות פנים, שאינו חושש ומרגיש בשפיכות הדמים שמגיע לחברו** (מדרש אליהו' למחבר שבט מוסר דרוש ח' פרק ח ד"ה ועתה אתה קורא).

יזהר האדם לא לבייש ברבים אף נברא (יעיר מקלטי' על טעמי המצוות פרשת קדושים סעיף רמא) **וכאשר צריך להוכיח את חברו לא יעשה זאת בזעם ובהלבנת פנים אלא בנחת ובסתר** (ייעלזו חסידים' לרי' אליעזר פאפו על ספר חסידים סוף אות ח' ד"ה ומצוא שלא). **ואם נכשל והלבין את פני חברו ברבים יבכה ויתחרט לפני ה', ויזדרז לפייס את החבר** (עפ"י יסוד יוסף' פרק סא דף נא ד"ה דע לך כי הגיע, יקב הישר' פרק נה ד"ה ויאמר ה' אל משה'), **ולבקש ממנו מחילה ברבים** (יעיר מקלטי' על טעמי המצוות פרשת יתרו לד"ה ותיקון הלבנה) **כשם שחטא לו ברבים, מדה כנגד מדה ממש** (יספר הליקוטים' להרמ"ד וואלי בחלק נושאים שונים בנושא 'ענין הבושה'. וראה 'ראשית חכמה' שער התשובה פרק ז ד"ה 'המלבין פני חברו' שכתב כי צריך ארבעים יום תענית וללקות כל יום. וביעיר מקלטי' פרשת יתרו אות לד"ה ותיקון הלבנה' כתב שצריך גם להתגלגל ערום בקוצים הנקראים 'חרולים'. והמשכיל יבין מזה כמה חמור הדבר). **ויעמוד כל אדם על המשמר לשים לפניו מחסום, כי לפעמים אדם מלבין את פני חברו שלא במתכוין ובלא דעת וישמרו פיו ולשוננו שמר מפורות נפשו'** (משלי כא, כג) ('אורות אליים' לרי' אליעזר פאפו על מסכת כתובות דף עז ע"ב).

וכל אדם שמלבינים את פניו יידע שעיקר התשובה היא לידום ולשתוק למחרף ולמבזה (ליקוטי הלכות' יורה דעה שחיטה א, א), **כי על ידי הביזיונות מתכפרים לאדם החטאים והעוונות** (יספר הליקוטים' להרמ"ד וואלי בחלק נושאים שונים בנושא 'ענין הבושה') **בלי שיצטרך לסבול חולאים רעים המזיקים לו** (שלי"ה הקדוש' תורה שבכתב פרשת עקב אות כח ד"ה והסירי' ממך כל חולי), **שבאמת אין יסורים גדולים יותר מהבושה והביזוי** (באר מים חיים' פרשת ויצא אות כג ד"ה ותהר ותלד בן). **ויהיה רגיל כל אחד לומר לעצמו "מה לי להתענות ולהסתגף בשקים ומלקות המחלישים את כוחי בעבודת ה' או לקבל משמים יסורים של חולאים קשים ורעים על עוונותי? יותר טוב שאסתגף בבזיון בני אדם וחרפתם! ובה לא יסור כוחי ולא אחלש, ולא ימנע ממני אכילתי ומלבושי ולא ימנעו חיי וחיי בניי במיתה!" ואז כשיבואו עליו העלבונות ישמח בהם, ואדרבא יחפוץ בהם** (יתומ דבורה' להרמ"ק פרק שני ד"ה השלישי שיחשוב על עוונותיו תמיד). **ויידע שכל מה שמקבלים בזיון ובושה בעולם הזה אזי נכבדים יותר בעולם העליון** (דבר בעתו' לרי' ששון בן מרדכי שנדוך בחלק ליום השישי ד"ה ולא יחוש על כבודו).

העלון הכולל עם לימודים ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים	העלון הכולל עם לימודים ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים	העלון הכולל עם לימודים ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים	העלון הכולל עם לימודים ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים	העלון הכולל עם לימודים ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים	העלון הכולל עם לימודים ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים	העלון הכולל עם לימודים ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים	העלון הכולל עם לימודים ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים על פי חז"ל ופירושים
---	---	---	---	---	---	---	---